

dzieci przed biedą. Niedawno opublikowany raport „Doing Better for children – OECD 2009” stwierdza, że polskie dzieci należą do najuboższych w krajach OECD (relatywnie w stosunku do średnich zarobków w danym kraju – za próg ubóstwa przyjmuje on dochód o 50% niższy od średniego dochodu). Są aż 8 razy uboższe od niemieckich! Spośród wszystkich krajów OECD nieco biedniejsze są jedynie dzieci w Turcji i w Meksyku. Natomiast w zakresie warunków mieszkaniowych nie mamy sobie równych, nawet dzieci w Meksyku mieszkają w mniej przeludnionych mieszkaniach.

Czy i jak jest powiązana tak dramatyczna sytuacja polskich rodzin i dzieci z polityką rodzinną? Zanim spróbuję odpowiedzieć na powyższe pytanie, zajmę się krótkim omówieniem terminu „polityka rodzinna”¹. Niektórzy badacze uważają politykę rodzinną za część polityki społecznej, która za swój przedmiot zainteresowania i działania ma rodzinę. Inni podkreślają jej odrębność i wskazują na niebezpieczeństwo traktowania polityki rodzinnej jako podsystemu polityki społecznej, ponieważ polityka rodzinna ma odrębny obiekt badań i praktycznych działań: jest zorientowana na umacnianie podmiotowości rodzin, a polityka społeczna na umacnianie podmiotowości jednostki².

Polityka społeczna to: „działalność państwa, samorządów i organizacji pozarządowych, której celem jest poprawa położenia materialnego, asekuracja przed ryzykami życiowymi i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych”³. Z kolei polityka rodzinna to „całokształt norm prawnych, działań i środków przeznaczanych przez państwo w celu stworzenia odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej powstawania, prawidłowego funkcjonowania

i pełnienia przez nią wszystkich ważnych społecznie ról”⁴. Dąży ona do tego, żeby państwo przez konkretne decyzje stwarzało preferencje dla rodzin, rekompensując przynajmniej częściowo ich wysiłek, w formie preferencji podatkowych, zasiłków rodzinnych, wzmocnienia instytucji wspierających rodzinę. Polityka rodzinna ma na celu rozwój rodziny bez względu na jej status materialny. Wyróżniającą cechą tej polityki jest powszechność oddziaływać, a nie selektywna pomoc socjalna skierowana do biednych.

Polityka rodzinna zajmuje się⁵ tworzeniem warunków do:

- powstawania rodzin i zaspokojenia ich potrzeb bytowych,
- kształtowania odpowiedniego poziomu prokreacji rodzin,
- kształcenia i wychowania młodzieży oraz równego startu życiowego,
- łączenia przez kobiety ról rodzinnych i zawodowych,

a także:

- oddziaływaniem na kształtowanie pożądanego układu stosunków w rodzinie,
- współkształtowaniem stosunków między rodziną a zespołem instytucji państwowych (szkoły, żłobki, inne instytucje usługowe),
- występowaniem w roli czynnika interwencyjnego.

Rozróżnia się dwa typy polityki rodzinnej: bezpośrednią oraz pośrednią. Pierwsza adresowana jest bezpośrednio do rodzin i świadomie zmierza do celów dotyczących rodziny (świadczenia socjalne, system podatkowy, usługi społeczne). Polityka pośrednia obejmuje działania, których cele są szersze i nie są specjalnie kierowane do rodziny (przeciwdziałanie bezrobociu, polityka mieszkaniowa, opieka zdrowotna itp.). Zintensyfikowana polityka rodzinna pośrednia w ramach wielu

¹ Por. M. Szyszka, *Polityka rodzinna w Polsce 1990-2004*, Lublin 2008, Wyd. KUL.

² D. Graniewska, *Okresowa dezaktywizacja kobiet wychowujących dzieci*, „Studia i Materiały”, 1991 z. 12.

³ J. Auleytner, *Polityka społeczna. Teoria i praktyka*, Warszawa 1997, WSP TWP.

⁴ A. Kuzynowski, *Rodzina w polityce społecznej państwa*, Warszawa 1991, Centralny Program Badań Podstawowych.

⁵ Jw., s. 8-9.